

სამართლის ნორმაშეფარდებისა და მისი მეთოდების პრობლემა

გურამ ნაჭყებია

*სამართლის დოქტორი, ემერიტუსი,
საქართველოს ფილოსოფიურ მეცნიერებათა აკადემიის
აკადემიკოსი, სამართლის მეცნიერთა კავშირის წევრი*

საკვანძო სიტყვები: მოქმედება, მოსამართლე, ნორმა

სამართლის ნორმის შეფარდების პრობლემა არაა მონყვეტილი სამართლის ნორმაშემოქმედების პრობლემისაგან. თუ კანონმდებელი ქმნის სამართლის ნორმას ნორმაშემოქმედების მეშვეობით, ბუნებრივია, მოსამართლე ვერ შეიზღუდება მხოლოდ კანონის ფორმით დადგენილი ნორმის შეფარდებით. ჯერ ერთი, აქ აპრიორი იგულისხმება, რომ სამართლის ნორმის შეფარდებას ახდენს არა გამომძიებელი ან პროკურორი, როგორც ამას მიიჩნევდნენ ყოფილ საბჭოთა კავშირში, არამედ მხოლოდ მოსამართლე.* მეორეც, ყოველი ფაქტი, რომელიც მოცემულ შემთხვევაში ნორმაშეფარდების საგანია, მკაცრად ინდივიდუალურია, რის გამოც ქმნის ამ

* რუსულ იურიდიულ ლიტერატურაში გაბატონებულია ტერმინი „სამართლის ნორმის გამოყენება“ („Применение норм права“). ასეთივე ტერმინია გაბატონებული გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაშიც („Anwendung einer Rechtsnorm“). ტერმინი „სამართლის ნორმის გამოყენება“ იმდენად აბსტრაქტულია, რომ იგი არსებითად ვერ გამოხატავს სამართლის ნორმის შეფარდების არც სუბიექტს და არც ობიექტს. ამიტომაც ჩნდება ცდომილება, რომ სამართლის ნორმის შეფარდებას ახდენს გამომძიებლის ორგანოც, მაშინ, როცა ნორმაშეფარდების აქტი საქმის საბოლოო გადაწყვეტას გამოხატავს. ქართული ტერმინი „სამართლის ნორმის შეფარდება“, მით უმეტეს, სისხლის სამართლის პროცესის სფეროში, უფრო ზუსტად გამოხატავს სამართლის ნორმის შეფარდების როგორც სუბიექტს, ისე ობიექტს. კერძოდ, სამართლის ნორმის შეფარდებას ახდენს მხოლოდ მოსამართლე (სასამართლო); ნორმაშეფარდების ობიექტია ქმედებისა და მოქმედის ერთიანობა, რომელსაც

ინდივიდუალობიდან ზოგადშემფასებლურ ნორმაზე გადასვლის პრობლემას. ამის გამო დგება ამ კონკრეტული ინდივიდუალური ფაქტის შესატყვისი ნორმის გამოძებნისა და შექმნის პრობლემაც კი. მესამეც, ამა თუ იმ კონკრეტული ფაქტის გადანყვეტაში მოსამართლეთა მიხედულობის პრობლემა ქმნის ე. წ. სამოსამართლო სამართლის პრობლემას. მეოთხე, ეს გარემოება, თავის მხრივ, ქმნის ხელისუფლებათა განაწილების შესაბამისად საკანონმდებლო და სასამართლო ხელისუფლების გამიჯვნის პრობლემას: აქვს თუ არა უფლება სასამართლოს, რომ რაიმე „შეუსწოროს“ კანონმდებელს? მეხუთე, ერთმანეთისაგან უნდა განვასხვავოთ სამართლის ნორმის მოქმედება და შეფარდება. სამართლის ნორმა, როგორც წესი, მოქმედებს სამართლებრივი ურთიერთობის ფორმაში სამართლის სუბიექტის მართლზომიერი ქმედებით. სამწუხაროდ, იმ ტრადიციაში, რომელშიც სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობა, როგორც წესი, უცნობია, სამართლის ნორმის მოქმედებისა და შეფარდების გამიჯვნა შეუძლებელია. მაგალითად, გუსტავ რადბრუხის მტკიცებით, „მოსამართლის პროფესონალური მოვალეობა იმაში მდგომარეობს, რომ მოქმედებაში მოიყვანოს კანონში ჩადებული „ნება მოქმედებისა“.¹ ამ პოზიციიდან სისხლის სამართალი სისხლის სამართლის პროცესზე დაყვანილი. გ. რადბრუხის აზ-

რით, სისხლის სამართლის პროცესის მიზანი ისაა, რომ მატერიალურ სისხლის სამართალს რეალიზაციაში დაეხმაროს“.² გამოდის, რომ სისხლის სამართალი სისხლის სამართლის პროცესის მეშვეობით ხორციელდება. ეს კი სხვა არაფერია, თუ არა სისხლის სამართლის პროცესზე სისხლის სამართლის დაყვანა. აქედან, თავის მხრივ, გამომდინარეობს, რომ სისხლის სამართლის ნორმა სისხლის სამართლის პროცესისაგან დამოუკიდებლად არ მოქმედებს. ამიტომაც ტერმინი „სისხლის სამართლის ნორმის მოქმედება“ უსაფუძვლო ჩანს. თუ სისხლის სამართლის ნორმა არ მოქმედებს, მაშინ სისხლის სამართლის ნორმის მოქმედების შეჩერება შეუძლებელია და მაშინგაუგებარია, რატომაა გამამტყუნებელი განაჩენი სისხლის სამართალს ნორმაშეფარდების აქტი? რატომაა საჭირო ნორმის შეფარდება, თუ არა ბრალეული პირის აღდგენა სახელმწიფოსთან ობიექტურ (ნორმატიულ) კავშირში? ამას ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, სისხლის სამართლის ნორმის მოქმედების ცნების გარეშე მართლწინააღმდეგობის ცნება არ არსებობს.

ამრიგად, სამართლის ნორმის შეფარდების პრობლემა, როგორც ჩანს, სამართლის ნორმის მოქმედების პრობლემის გადაჭრას მოითხოვს. ეს საკითხი, თავის მხრივ, სამართლის ნორმის მოქმედების ცნებას უნდა დაემყაროს. ის ფაქტი, რომ სამართლის ნორმა მის ადრესატს მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებას აკისრებს, სადავო არ უნდა იყოს. მართლაც, საქართველოს კონსტიტუციის 44-ე მუხლის პირველ ნაწილში ნათქვამია, რომ „საქართველოში მცხოვრები ყოველი პირი ვალდებულია ასრულებდეს საქართველოს კონსტიტუციისა და კანონმდებლობის მოთხოვნებს“. სამწუხაროდ, უფრო გაურკვეველია ის საკითხი, თუ როგორ სრულდება ეს ვალდებულება ან სრულდება თუ არა იგი საერთოდ? ეჭვი ამ მხრივ არაერთია. ჯერ ერთი, შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ მართლზომიერ ქმედებას მართლზომიერი ქმედების ვალდებულების

მოსამართლე „მიზომავს“ ხოლმე კანონისმიერ ან მის მიერვე შექმნილ ნორმას. იმის მიუხედავად, რომ მატერიალური სამართლის ნორმა აბსოლუტურად დასრულებული მოდელია ქცევისა, სისხლის სამართლის პროცესის სფეროშიც, ალბერტ აინშტაინის „ფარდობითობის თეორია“ თითქოს მუშაობს: სისხლის სამართლის ნორმის შეფარდებას ქმედებისა და მისი ჩამდენი პირის მიმართების შეფარდებითობა განსაზღვრავს, ხოლო ამ მიმართების გაზომვა ნორმის ფორმაში იმას ნიშნავს, რომ მოსამართლე, აფასებს რა საქმის ვითარების ძირითად ასპექტებს, სასწორზე დანაშაულისა და სასჯელის ზომა-ნონას, დანიშნავს ხოლმე თანაზომიერ, პროპორციულ, სამართლიან სასჯელს, რომელმაც მსჯავრდებული, დანიშნული სასჯელის მოხდის შესაბამისად, ახალ პირობებში უნდა აღადგინოს იმ პირვანდელ მდგომარეობაში, როცა იგი მის მიერ დანაშაულის ჩადენამდე იმყოფებოდა: მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებას ეკიდებოდა პასუხისმგებლურად.

1 Раджбрух Г. , 2004. Философия прва. М., стр. 195.

2 იქვე, გვ. .100.

შეგნება განაპირობებს. თუ ამ დებულებას გავიზიარებთ, მაშინ ლოგიკურია დასკვნა, რომ სუბიექტი მართლზომიერ ქმედებას ჩაიდენს ყველა იმ შემთხვევაში, როცა მას მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება შეგნებული აქვს. საკითხავია: როდის შეიძლება პირმა მართლსაწინააღმდეგო ქმედება ჩაიდინოს? პასუხი ერთია: როცა მას მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება შეგნებული არა აქვს. თუ ეს ასეა, მაშინ გასაგებია, რომ მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შეგნებულად ანუ განზრახ ჩადენა შეუძლებელია.

ამრიგად, მართლზომიერი ქმედების ვალდებულების შეგნება მართლზომიერი ქმედების ერთ-ერთ აუცილებელ, მაგრამ საკმარის პირობას არ წარმოადგენს. იქნებ ამ საკითხის დასმასა და გადაჭრას ემსახურება გ. რადბუხის მიერ გაშლილი მსჯელობა იმის შესახებ, რომ მოვალეობის დაკისრებას შეუძლია გამოიწვიოს იძულება, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში – მოვალეობის გრძნობა?³ ავტორის აზრით, პირი შეიძლება აიძულო დაემორჩილოს, მაგრამ ვალდებულება არასოდეს არ გამოიწვევს მოვალეობისადმი ნებაყოფლობით დამორჩილების გრძნობას. ეს იმისი მსგავსი რამ იქნებოდა, როგორც მერკელი შენიშნავს, ქალაქის უბრალო ნაგლეჯს, რომელიც პისტოლეტის ტყვიის გულაზეა შემოხვეული, საგადასახადო დოკუმენტის მნიშვნელობა იძულების ქვეშ მიენიჭოს.⁴

ამრიგად, ადამიანზე ვალდებულების დაკისრება ამ ვალდებულების აღსრულების გრძნობას მართლაც ვერ გამოიწვევს, მაგრამ ვალდებულების აღსრულების გრძნობა, ცხადია, ფსიქოლოგიურად არ უნდა იქნეს გაგებული, რადგან გამორიცხული არაა, რომ ვინმეს მოვალეობის აღსრულება სურდეს. ცხადია, ეს ფსიქოლოგიური გადახვევა საქმეს ვერ შევლის. უფრო ლოგიკურია, თუ მართლზომიერი ქმედების ვალდებულების აღსრულება ადამიანის სოციალური ბუნების პრობლემას დავეკავშიროთ. ამ პოზიციიდან კი ბუნებრივად დგება პასუხისმგებლობის

პრობლემა, რადგან ადამიანის პიროვნება პოზიტიური პასუხისმგებლობის გრძნობის გარეშე არ არსებობს. პასუხისმგებლობა მისი პოზიტიური ასპექტით გულისხმობს ურთიერთობას, როგორც ამ პასუხისმგებლობის გამოვლენის ფორმას. პასუხისმგებლობა შინაარსია, ხოლო ურთიერთობა მისი გამოვლენის ფორმას წარმოადგენს. ცხადია, „ურთიერთობა“ აქ არაა მხოლოდ გარეგანი, პასიური რამ, არამედ, თავის მხრივ, განსაზღვრავს პასუხისმგებლობის ბუნებას. მაგალითად, სახელმწიფოსა და სისხლის სამართლის სუბიექტის ურთიერთობა, რომელიც დანაშაულთა თავიდან აცილების მიზანს ემსახურება, განპირობებულია სახელმწიფოს წინაშე სისხლის სამართლის სუბიექტის პოზიტიური პასუხისმგებლობით მართლზომიერი ქმედებისთვის, რისთვისაც ეს სუბიექტია დანიშნული.

ამრიგად, აშკარაა, რომ მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება მართლზომიერი ქმედების ჩადენას უშუალოდ ვერ გამოიწვევს, მაგრამ არც იმისი დავიწყება გვმართებს, რომ იქ, სადაც „ვალდებულება“ არსებობს, იქვე ივარაუდება ის ინსტანცია, ვის წინაშეც ეს სუბიექტია ვალდებული. აქედან გამომდინარე, იგულისხმება „ურთიერთობა“, ხოლო ამ ურთიერთობის შინაარსი არის „პასუხისმგებლობა“. მაშასადამე, მართლზომიერი ქმედების აუცილებელ და საკმარის პირობას მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებისადმი სუბიექტის პასუხისმგებლური დამოკიდებულება წარმოადგენს.

რა თქმა უნდა, საკითხავი ისიცაა, თუ რატომ ეკიდება სუბიექტი მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებას პასუხისმგებლურად? ცხადია, ეს მისი მოვალეობა კი არაა, არამედ მხოლოდ დანიშნულებაა, მოწოდებაა, მისთვის არსებისეულია. სამწუხაროდ, გ. რადბუხი არც ურთიერთობას განიხილავს და არც პასუხისმგებლობას, რის გამოც მან უპასუხოდ დატოვა მართლზომიერი ქმედების მექანიზმის პრობლემა. მან უპასუხოდ დატოვა სისხლის სამართლის ნორმის მოქმედების პრობლემაც, რის გამოც უპასუხოდ დარჩა მთელი რიგი ისეთი

3 რადბუხის დასახ. ნაშრომი, გვ. 94.

4 იქვე, გვ. 95.

ფუნდამენტური პრობლემა, როგორცაა, მაგალითად, სისხლის სამართლის, როგორც სამართლის დარგის დამოუკიდებლობა, რაც იმას ნიშნავს, რომ სისხლის სამართლის ნორმა მართლწესრიგში სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობის ფორმაში გადადის. ეს ნიშნავს, რომ სისხლის სამართლის ნორმის ამოქმედებას სასამართლო კი არ იწვევს, როგორც ამას გ. რადბრუხი ამტკიცებს, არამედ სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობის ფორმაში მართლწესრიგის ქმედების ვალდებულებისადმი სახელმწიფოს წინაშე სუბიექტის პოზიტიური პასუხისმგებლობა.

ამრიგად, სისხლის სამართლის ნორმის მოქმედება ხდება დანაშაულთა თავიდან აცილების გამო სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობის ფორმაში, როცა სისხლის სამართლის სუბიექტი პასუხისმგებლურად ეკიდება მართლწესრიგის ქმედების ვალდებულებას და ქმნის მართლწესრიგს. დანაშაულის ჩადენა კი, პირიქით, აჩერებს სისხლის სამართლის ნორმის გადასვლას მართლწესრიგში, რის გამოც ქმედება მართლწესრიგისაა და დანაშაულის ჩამდენი პირი სახელმწიფოსთან სამართლებრივი ურთიერთობის გარეთ გადის, ხოლო ეს ფაქტი ქმნის სამართლის ნორმის შეფარდების პრობლემას. მართლწესრიგის ქმედების ვალდებულება და ამ ვალდებულებისადმი სუბიექტის პასუხისმგებლური დამოკიდებულება, როგორც მართლწესრიგის ქმედების საკმარისი და აუცილებელი პირობა, სუბიექტის მიერ ჩადენილი ქმედების მართლწესრიგისა და სუბიექტის ბრალის დადგენა-დასაბუთების ლოგიკური წანამძღვარია, მაგრამ ამ საკითხებს ცოტა ქვემოთ შევეხებით.

ამჯერად კი ვიტყვით იმას, რომ ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაცია იწყება ქმედების შემადგენლობის დადგენით. ქმედების შემადგენლობის დადგენა არის ფაქტის დადგენა. საქმე ისაა, რომ ქმედების შემადგენლობა ქმედების მართლწესრიგის და მართლწესრიგის კავშირის ფორმაა, ესე იგი, ქმედების შემადგენლობა

არც მართლწესრიგისა და არც მართლწესრიგისაა დამდგენი. რა თქმა უნდა, ქმედების შემადგენლობა შეფასებით ნიშნებსაც შეიცავს (მაგალითად, მნიშვნელოვანი ზიანი, დიდი ოდენობა, გარყვნილი ქმედება და ა. შ), მაგრამ ეს შეფასებითი ნიშნები ქმედების მართლწესრიგისაა დამდგენობას მაინც ვერ ქმნის. აქედან გამომდინარე, დგება ქმედების შემადგენლობის, როგორც ფაქტის მსჯელობიდან ქმედების მართლწესრიგისაა დამდგენობაზე პირდაპირი ლოგიკური გადასვლის პრობლემა. პროფ. გ. ტყეშელაძე თავს დროზე მართებულად წერდა, რომ ქმედების შემადგენლობა არის აღწერილობითი, ფაქტის მსჯელობა მაშინ, როცა ქმედების მართლწესრიგისაა დამდგენობა, პირიქით, შეფასებით ღირებულებით მსჯელობას წარმოადგენს.⁵

ისმის კითხვა: თუ ქმედების შემადგენლობა არის აღწერილობითი, ფაქტის მსჯელობა, ხოლო მართლწესრიგისაა დამდგენობა პირიქით, შეფასებითი, ღირებულებითი მსჯელობაა, მაშინ როგორ არის შესაძლებელი, რომ ქმედების შემადგენლობის ფაქტიდან ამ ქმედების მართლწესრიგისაა დამდგენობაზე პირდაპირი ლოგიკური დასკვნა გავაკეთოთ? სამწუხაროდ, ამ კითხვაზე იურიდიულ ლიტერატურაში, როგორც წესი, დადებითი პასუხია გაცემული. ამ მხრივ არსებული ტრადიციის თანახმად, თუ განხორციელებულია სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობა და ამავე დროს არ არსებობს ამ ქმედების მართლწესრიგისაა დამდგენობის გამომრიცხველი რომელიმე გარემოება, მაშინ ჩადენილი ქმედება მართლწესრიგისაა დამდგენია. ამავე მოსაზრებას იზიარებს ზოგიერთი ქართველი კრიმინალისტიკ. ამისი საფუძველიც საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის VIII თავშია გათვალისწინებული. აქ ნეგატიური წესითაა გადმოცემული აზრი, რომ არ მოქმედებს მართლწესრიგისაა დამდგენად ის, ვინც მართლწესრიგისაა დამდგენობის ცნობილ გარემოებებში (მაგალითად, აუცილებელი

5 Ткешелиадзе Г., 1975. Судебная практика и уголовный закон. Тбилиси, стр. 53-54.

მოგერიების მდგომარეობაში) სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობას განხორციელებს (საქ. ასკ-ის 28-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი). ამ გარემოებათა საკანონმდებლო ფორმულირებებიდან გამომდინარეობს დასკვნა, რომ ვინც არ მოქმედებს მართლსაწინააღმდეგოდ, მაშასადამე, მოქმედებს მართლზომიერად. გამოდის, რომ სამართლის სფეროში ადამიანის ქმედება ან მართლზომიერია ან – მართლსაწინააღმდეგო და რომ მესამე გამორიცხულია. მაგრამ მაშინ ქმედების შემადგენლობის ბუნება გაუგებარი ხდება: მისი პრაქტიკული განხორციელება მართლზომიერი აქტი უკვე აღარაა, მაგრამ პირდაპირი ლოგიკური გზით არც მართლსაწინააღმდეგობაში გადადის. გარდა ამისა ცნობილია, რომ დანაშაულის ჩადენის შემდგომი ვითარება სისხლისსამართლებრივად მონესრიგებული არაა. მაგალითად, დანაშაულის ჩადენი პირის მიმალვა აკრძალული არაა, მაგრამ არც ნებადართულია. ეს დასკვნა ე. წ. დეონტური ანუ ნორმათა ლოგიკის მოთხოვნას გამოხატავს. გარდა ამისა, აქ დგას მეტად საინტერესო თეორიული პრობლემაც. მაგალითად, ა. ივინი მართებულად განასხვავებდა ერთმანეთისაგან აღწერილობით, დესკრიფციულ მსჯელობასა და შეფასებით, ღირებულებით მსჯელობას და ასკვნიდა, რომ „არის“ მსჯელობიდან „უნდას“ ანუ ჯერარსის მსჯელობაზე პირდაპირი ლოგიკური გადასვლის გზა დღემდე ვერაფერ აღმოაჩინა.⁶ ადასტურებს, რომ აქ კიდევ ერთხელ გავიმეორებთ: ქმედების საკანონმდებლო შემადგენლობის პრაქტიკული განხორციელება მართლზომიერი აქტი უკვე არაა, მაგრამ იგი პირდაპირი ლოგიკური გზით არც მართლსაწინააღმდეგობაში გადადის. ეს იმას ნიშნავს, რომ ქმედების საკანონმდებლო შემადგენლობის განხორციელება ქმედების მართლზომიერებისა და მართლსაწინააღმდეგობის კავშირის ფორმაა.

ამრიგად, აშკარაა, რომ ქმედე-

ბის შემადგენლობა, როგორც ქმედების მართლზომიერებისა და მართლსაწინააღმდეგობის კავშირის ფორმა, არის ფაქტის ანუ აღწერილობითი მსჯელობა. აქედან გამომდინარე, ისიც აშკარაა, რომ ქმედების ეს შემადგენლობა თავის თავში არ მოიცავს დანაშაულის ისეთ ორ შეფასებით ელემენტს, როგორებიცაა: ქმედების მართლსაწინააღმდეგობა, როგორც ამ ქმედების სახელმწიფოებრივი შეფასება, და სუბიექტის ბრალი, როგორც მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებისადმი სუბიექტის უპასუხისმგებლო დამოკიდებულება, როგორც სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო ქმედების სუბიექტური მიზეზი, რომელიც სახელმწიფოს სახელით სუბიექტის გავაცხვის საფუძველია. ასეთია დანაშაულის ცნების გერმანული მოდელიდან გამომდინარე დასკვნა.

მკითხველს შევახსენებთ, რომ დანაშაულის ცნების რუსულ მოდელში დანაშაულის ისეთი ნიშნები, როგორებიცაა: ქმედების საზოგადოებრივი საშიშროება, მართლსაწინააღმდეგობა და სუბიექტის ბრალი, ამავე დროს დანაშაულის შემადგენლობის ელემენტებსაც წარმოადგენენ. აქედან გამომდინარე, ჯერ ერთი, „დანაშაული“ და მისი „შემადგენლობა“ არსებითად ერთი და იგივეა. მეორეც, დანაშაულის შემადგენლობა თავის თავში მოიცავს როგორც ქმედების მართლსაწინააღმდეგობას, ისე სუბიექტის ბრალს. მაშასადამე, დანაშაულის შემადგენლობა, როგორც ფაქტის მსჯელობა, არაა გამიჯნული ქმედების სახელმწიფოებრივი შეფასების ანუ მართლსაწინააღმდეგობისაგან. მესამე, რაკი ბრალი ქმედების შემადგენლობის ელემენტია, მაშასადამე, ქმედების შემადგენლობის განხორციელების ყოველი შემთხვევა უკვე დანაშაულია იმ მომენტიდან, როცა ქმედების შემადგენლობა განხორციელდა. ეს საფუძველია იმ ყალბი იდეისა, რომლის თანახმად, სახელმწიფოსა და პიროვნებას შორის სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობა დანაშაულის ჩადენის გამო ყალიბდება.

6 Ивин А., 1970. Основание лошкии оценок. МГУ, ст р. 222.

მაშასადამე, ქმედება მისი ჩადენის მომენტშივეა დანაშაული და, მაშასადამე, ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციისა და სისხლის სამართლის ნორმაშეფარდების პრობლემა საერთოდ არ არსებობს. მით უფრო, რომ დღემდე ბატონობს ტერმინი „დანაშაულის კვალიფიკაცია“, ესე იგი „დანაშაულად მიჩნეული ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაცია“, რაც, რასაკვირველია, სრული აბსურდია. ცხადია, ნორმალურ პრაქტიკულ და თეორიულ ვითარებაში უნდა გამოვიყენოთ ტერმინი „ქმედების კვალიფიკაცია დანაშაულად“, მაგრამ მაშინ დანაშაულის შემადგენლობის სტრუქტურაში არც ქმედების მართლწინააღმდეგობა უნდა იგულისხმებოდეს და არც სუბიექტის ბრალი, ხოლო, ეს დანაშაულის ცნების რუსული მოდელი ვერ იქნება. აქ მოკლედ ვიტყვით იმის შესახებაც, რომ, რაკი დანაშაულის ცნების რუსულ მოდელში ქმედების შემადგენლობა თავის თავში მოიცავს ქმედების მართლწინააღმდეგობას და სუბიექტის ბრალს, ამკარაა, რომ მტკიცების საგნის არსისა და სტრუქტურის მიხედვით სისხლის სამართლის საქმის გამოძიებისა და სასამართლო განხილვას შორის არანაირი განსხვავება არ იქნება. უფრო მეტიც, ამ ლოგიკით, ბრალდებულის არაბრალეულობის პრეზუმფციას არავითარი საფუძველი არა აქვს, ხოლო ამ პოზიციიდან ბრალდებულის სახით პასუხისგებაში მიცემა უკვე სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობაა, რის გამოც სისხლის სამართლის საქმის სასამართლო განხილვის საჭიროება ლოგიკურად მოხსნილია.

ამრიგად, დანაშაულის ცნების რუსული მოდელი მიუღებელია, რადგან ამ პოზიციიდან სისხლის სამართლის ნორმის შეფარდებისა და მისი მეთოდების პრობლემა საერთოდ არ დგება. რაც შეეხება დანაშაულის ცნების გერმანულ მოდელს, ის, ცხადია, უფრო პროგრესულია, პრაქტიკულად უფრო სწორია, თუმცა, სამწუხაროდ, დანაშაულის ცნების ამ მოდელში დანაშაულის ამ სამი ელემენტის ლოგიკური კავშირი დღემდე პრობლემურია.

აქედან გამომდინარე, დგება დანაშაულის სისტემის პრობლემა, რომლის გარეშე სისხლის სამართლის ნორმის შეფარდების პრობლემა სწორად ვერ გადაწყდება. საქმე ეხება ქმედების შემადგენლობისა და მართლწინააღმდეგობის კავშირს, ერთი მხრივ, ქმედების შემადგენლობისა და ბრალის კავშირს, მეორე მხრივ, უმართლობის (ესე იგი, ქმედების შემადგენლობისა და მისი მართლწინააღმდეგობის) სუბიექტური ელემენტების პრობლემას, რომელიც, თავის მხრივ, ბრალის პრობლემას უკავშირდება.

ცხადია, სამართლის ნორმის შეფარდების პრობლემატიკაში მხოლოდ ობიექტური, ფაქტობრივი გარემოებებისა და მათი შეფასების საკითხი არ დგას. საქმე ბრალდებულის საქციელის მოტივებისა და მიზნების დადგენასაც ეხება. ამ პოზიციიდან კი საქმე ეხება ე. წ. გაგებით შემეცნებას, რომელიც იურიდიულ ჰერმენევტიკაში მეტად დიდ როლს ასრულებს. სხვანაირად შეუძლებელია მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში გაგებულ იქნეს ბრალდებულის ქცევის საზრისი, რომლის გარეშე სუბიექტის ბრალისა და მისი ფორმების დადგენა შეუძლებელია. ა. ბურჯალიანი, მიმოიხილავეს რა მოასაზრებებს იურიდიული ჰერმენევტიკის შესახებ, მართებულად აღნიშნავს, რომ მოსამართლე სამართლის ნორმის ინტერპრეტატორია, რომელიც დაკავშირებულია კანონთან, „ვინაიდან მან უნდა გადმოსცეს საქმის ვითარება ისე, როგორც ამას მოითხოვს ნორმა, რომლის საზრისიც მან ჯერ არ იცის“.⁷ აქვე ავტორი ხაზს უსვამს საქმის არსის ამ გაგების სიძნელეს, ე. წ. ჰერმენევტიკული წრის პრობლემას, რომლის თანახმად, მთელი გაიგება ნაწილების გაგების წყალობით, ხოლო ნაწილების გაგება მთელის გაგების გარეშე შეუძლებელია. ავტორის დასკვნით, „იურიდიულ ჰერმენევტიკაში იგი წარმოჩნდება, როგორც პრობლემა ნორმის კონკრეტიზაციის და საქმის ვითარებათა კონსტრუირების ურთიერთგანპირობებისა“.⁸

ამჯერად, სისხლის სამართლის ნორმის

7 ბურჯალიანი ა., 2012. სამართლის ფილოსოფია. თბილისი, გვ. 80.
8 იქვე, გვ. 89.

შეფარდების მეთოდებისა და სახელმწიფო ხელისუფლებათა განაწილების პრინციპის შესაბამისად, ვიტყვით, რომ ქმედების შემადგენლობის ფაქტიდან ამ ქმედების მართლწინააღმდეგობაზე დასკვნა შეიძლება იყოს მხოლოდ ინდუქციური, ესე იგი, სავარაუდო. საქმე ისაა, რომ აქ ქმედების მართლწინააღმდეგობის შესახებ ინდუქციური დასკვნის მიზმი მხოლოდ ის კი არაა, რომ ქმედების შემადგენლობა შეფასებითი არაა, ხოლო, ფაქტიდან შეფასებაზე პირდაპირი გადასვლის გზა არ არსებობს. ეს, როგორც ცნობილია, დეონტური ანუნორმატა ლოგიკის საკითხია. მაგრამ აქ ინდუქციის მეორე მიზმი ისაა, რომ ქმედების შემადგენლობა კონკრეტული, ინდივიდუალური აქტია, ხოლო მართლწინააღმდეგობა ზოგად-შეფასებით მსჯელობას წარმოადგენს. ამ ინდივიდუალური აქტიდან ზოგად შეფასებაზე გადასვლა ინდუქციურია. პროფ. ს. წერეთელი აღნიშნავდა, რომ კერძოდან ზოგადზე გადასვლა ინდუქციურია, ესე იგი, სავარაუდოა.⁹ პროფ. ბ. სავანელის აზრით კი, ზოგადი ნორმით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობის ფაქტობრივი განხორციელება იმდენად ინდივიდუალურია, რომ ამ უკანასკნელის მიმართ ზოგადი ნორმის გავრცელება საკმაოდ რთულია. ამიტომ, ავტორის მართებული დასკვნით, “სწორედ აქ იწყება კონკრეტული ნორმის გამომუშავების პროცესი, სამართლის კონკრეტული აზრის წვდომა, რაც გამოიხატება სამართლის ნორმის შეფარდების აქტებში (გადაწყვეტილება, დადგენილება, განაჩენი და ა.შ.). ესაა კონკრეტული საზოგადოებრივი ურთიერთობის ინდივიდუალური რეგულირების სფერო, ზოგადიდან კონკრეტულ-სამართლებრივ ჯერარსში ინდივიდუალური აზროვნების გადართვის სამყარო”.¹⁰

ამრიგად, იმის გამო, რომ, ჯერ ერთი, ქმედების შემადგენლობა არის ფაქტის მსჯელობა, ხოლო ფაქტიდან ქმედების მართლწინააღმდეგობაზე, როგორც ამ ქმედების შეფასებაზე, პირდაპირი ლოგი-

კური გადასვლის გზა არ არსებობს, დასკვნა უკვე განხორციელებული ქმედების მართლწინააღმდეგობის შესახებ მხოლოდ ინდუქციურია, ესე იგი, სავარაუდოა, თუ ამასთან არ არსებობს ამ ქმედების მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი რომელიმე გარემოება. მეორეც, აღნიშნული დასკვნა ინდუქციურია იმის გამოც, რომ ქმედების შემადგენლობა ინდივიდუალური აქტია, ხოლო ამ ინდივიდუალური აქტიდან ქმედების მართლწინააღმდეგობაზე, როგორც ზოგად შეფასებაზე, გადასვლაც პირდაპირი ლოგიკური გზით შეუძლებელია.

გასაგები უნდა იყოს, რომ ქმედების შემადგენლობიდან ამ ქმედების მართლწინააღმდეგობაზე დასკვნის ინდუქციური, სავარაუდო ხასიათი, ეხება მხოლოდ გამოძიების სფეროს. სისხლის სამართლის საქმის გამოძიებისათვის ამგვარი ვარაუდი სრულიად საკმარისია მის წინაშე მდგარი ამოცანების შესასრულებლად. რომ გამოძიებას არ მოეთხოვება და მას არც შეუძლია, რომ ქმედების შემადგენლობის ფაქტიდან მის მართლწინააღმდეგობაზე გადასვლის დედუქციური გზა გამოძიებოს. მაგრამ, ცხადია, სისხლის სამართლის საქმის სასამართლო განხილვის ეტაპზე ამგვარი ვარაუდი უკვე ვერ მუშაობს, რადგან ვარაუდებზე განაჩენის დამყარება დაუშვებელია. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 269-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, „არ შეიძლება გამამტყუნებელ განაჩენს საფუძვლად დაედოს ვარაუდი“ (ხაზგასმა ჩვენია). მაშასადამე, სასამართლოს დასკვნა იმის შესახებ, რომ ქმედების ეს კონკრეტული შემადგენლობა მართლწინააღმდეგოა, უნდა იყოს კატეგორიული. ამისათვის სასამართლოს შეუძლია უკვე განხორციელებული ქმედების შემადგენლობიდან ამ ქმედების მართლწინააღმდეგობაზე გადასვლისათვის მიმართოს უკუდასკვნას იმაზე, რომ ქმედების ამ შემადგენლობის პრაქტიკულ განხორციელებას წინ უსწრებდა დანაშაულთა თავიდან აცილების გამო სისხლისსამართლებრივი ურთიერთობა, როცა

9 წერეთელი ს., 1965. დიალექტიკური ლოგიკა. თბილისი, გვ. 621.

10 სავანელი ბ., 1977. სამართლის თეორია. თბილისი, გვ. 178.

სისხლის სამართლის სუბიექტს სისხლის სამართლის კანონის ძალაში შესვლის მომენტიდან მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება ეკისრებოდა. თუ სუბიექტს ხელს არაფერი უშლიდა, ემოქმედა მართლზომიერად, მაშინ სასამართლო აკეთებს კატეგორიულ დასკვნას, რომ სისხლის სამართლის სუბიექტმა დაარღვია მართლზომიერი ვალდებულება და, მამასადამე, ქმედების აღნიშნული შემადგენლობა განხორციელებულია მართლსაწინააღმდეგოდ.

მაინც საინტერესოა, თუ რა ლოგიკური ბუნებისაა აქ გაკეთებული დასკვნა ქმედების მართლწინააღმდეგობის შესახებ? ყველაფერიდან ჩანს, რომ აქ ჩვენ გამოვიყენეთ ე. წ. რედუქციის მეთოდი. ტერმინი „რედუქცია“, ამ უკანასკნელის უარყოფითი მნიშვნელობით, ნიშნავს ერთი მოვლენის დაყვანას მეორეზე. მაგალითად, რუსულ სისხლისსამართლებრივ ლიტერატურაში „პასუხისმგებლობა“ გაგებულ იქნა როგორც „მოვალეობა“,¹¹ რის გამოც

პასუხისმგებლობა რედუქცირებული (დაყვანილი) იქნა ურთიერთობაზე. ამგვარმა რედუქციამ კი არაერთი გაუგებრობა გამოიწვია. აქედან გამომდინარე, ერთია რედუქცია, როგორც ლოგიკური მეთოდი, და მეორეა რედუქციონიზმი, როგორც ამ მეთოდის დამახინჯება, ერთი მოვლენის უსაუფუძვლო (უნაშთო) დაყვანა მეორეზე.

ამრიგად, რას ნიშნავს რედუქცია, როგორც ლოგიკური მეთოდი? პროფ. ს. წერეთელი წერდა: „რედუქცია ზოგადად ნიშნავს შედეგიდან საფუძველზე გადასვლას, შედეგის საფუძველზე მიყვანას, შედეგის საფუძველში გამართლებას, შედეგის საფუძველზე უკუდასკვნას. რედუქციული მეთოდი არის წესი შედეგიდან საფუძველზე გადასვლისა.“¹²

გასაგებია, რომ ამ შემთხვევაში ქმედების მართლწინააღმდეგობის დასაბუთების საფუძველია მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება, რომელიც სისხლის სამართლის სუბიექტს სისხლის სამართლის კანონის ძალაში შესვლის მომენტიდან ეკისრება. ამ ვალდებულების დარღვევის გარეშე სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობის განხორციელება შეუძლებელია.* ქმედების ეს შემადგენლობა კი ამ დარღვევის შედეგია. აქედან გამომდინარე, ამ შემთხვევაში ხდება ქმედების ამ შემადგენლობიდან, როგორც შედეგიდან, უკუდასკვნა საფუძველზე, რომელიც მართლზომიერი ქმედების ვალდებულების სახით წინ უსწრებდა ქმედების ამ შემადგენლობის განხორციელებას.

გასაგებია, რომ უკუდასკვნა შედეგიდან საფუძველზე (ესე იგი, ქმედების შემადგენლობიდან მართლზომიერი ქმედების ვალ-

11 სამწუხაროდ, რუსული ტრადიცია ე. წ. „იურიდიული პასუხისმგებლობის“ კვლევისა დღემდე აცდენილია პოზიტიური პასუხისმგებლობის იდეიდან ამოსვლის მეთოდოლოგიას, რის გამოც აქ პასუხისმგებლობა მხოლოდ ნეგატიურია, სამართალდარღვევის ფაქტზეა წარმოქმნილი. მაგალითად, დ. ლიპინსკი ცდილობს, განაზოგადოს რუსეთში იურიდიული პასუხისმგებლობის კვლევის არანაკლებ ნახევარსაუკუნოვანი ტრადიცია, რომლის თანახმად, თითქოს შესაძლებელია, სამართალდარღვევის გამო იურიდიული პასუხისმგებლობა ვიკვლიოთ პასუხისმგებლობის ფილოსოფიური კატეგორიისაგან მოწყვეტით. ავტორი არ უარყოფს, რომ არსებობს პოზიტიური პასუხისმგებლობის იდეა, მაგრამ ეს იდეა მას ამ სტატიის საგნის სფეროში არ შეაქვს (Д. А. Липинский, Концепции юридической ответственности за правонарушение в отечественной юриспруденции, „Правоведение“ 2015, №1 стр. 58). ამის გამო ავტორს სხვა გზა არ რჩება, თუ არა იმის მტკიცებისა, რომ პასუხისმგებლობა არის სამართალდამრღვევის მოვალეობა (იქვე, გვ. 51). ჯერ ერთი, დანაშაულის ჩამდენი პირი თვითონ კი არაა ვალდებული, თავის თავს დააკისროს პასუხისმგებლობა, არამედ ამ პასუხისმგებლობას მას მხოლოდ სასამართლო აკისრებს. მეორეც, რაკი მოვალეობა ურთიერთობის ელემენტი, ავტორი იძულებული ხდება, პასუხისმგებლობისა და ურთიერთობის კატეგორიები გააიგივოს და სამართალდარღვევის გამო მატერიალურ-სამართლებრივი ურთიერთობის ყალბი იდეა ხელახლა ამტკიცოს, მაშინ, როდესაც დანაშაულის ჩადენას მისი ჩამდენი პირი გაჰყავს სახელმწიფოსთან სამართლებრივი ურთიერთობის გარეთ, სამარ-

12 თლებრივად თავისუფალ სივრცეში, როგორც ეს ჰეგელის „სამართლის ფილოსოფიაშია“ გაგებული. წერეთელი ს., 1965. დიალექტიკური ლოგიკა. თბილისი, გვ. 592.

* სხვა საკითხია, თუ სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობა მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველ გარემოებებშიც შეიძლება განხორციელდეს. მაგალითად, აუცილებელი მოგერიების ვითარებაში ქმედების ეს შემადგენლობა (ხელმეოფის მოკვდინება ან მისთვის ჯანმრთელობის დაზიანების მიყენება) აუცილებელი მოგერიების საშუალებაა.

დებულებაზე) რედუქციულია, ხოლო, აქედან კი კეთდება კატეგორიული (და არა ინდუქციური ანუ სავარაუდო) დასკვნა იმის შესახებ, ჩადენილი ქმედება მართლსაწინააღმდეგოა.

შეიძლება მოგვეჩვენოს, რომ დასკვნა, რომელიც სუბიექტზე დაკისრებული მართლზომიერი ქმედების ვალდებულების დარღვევიდან ქმედების შემადგენლობაზე, როგორც კერძოზე გადასვლის სახით ხორციელდება, თითქოს დედუქციურია. მაგრამ ირკვევა, რომ დედუქცია, რომელიც ზოგადიდან კერძოზე გადასვლის წესია, ზოგადის დასაბუთების გარეშე მიღებას ნიშავს, მაშინ, როცა ჩვენ, პირიქით, საგანგებოდ ვასაბუთებთ, რომ სისხლის სამართლის კანონის ძალაში შესვლის მომენტიდან სისხლის სამართლის სუბიექტს მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება ეკისრება და რომ ეს ვალდებულება სახელმწიფოსთან სუბიექტის ნორმატიული, ობიექტური კავშირის ნიშანია.

კიდევ უფრო რთულია სუბიექტის ბრალის დადგენის სასამართლო წესის გაცნობიერება. თუ გამოძიების სტადიაზე ბრალდებული, თავისი პროცესუალური მდგომარეობის თანახმად, არაბრალეულია, თუმცა ბრალის ფორმებზე დაყრდნობით სუბიექტის ბრალზე სავარაუდო დასკვნა მაინც შეიძლება გაკეთდეს – სასამართლომ სუბიექტის ბრალის კატეგორიულად ანუ დედუქციური წესით უნდა დაადგინოს. ეს შეიძლება ბრალის უკვე დადგენილი ფორმებიდან ბრალზე უკუდასკვნის საფუძველზე. კერძოდ, მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება, რომელიც სისხლის სამართლის სუბიექტს სისხლის სამართლის კანონის საფუძველზე ეკისრება, სახელმწიფოსთან სისხლის სამართლის სუბიექტის ნორმატიული (ობიექტური) კავშირის ნიშანია. მაგრამ ეს კავშირი მხოლოდ მაშინ იარსებებს, თუ სისხლის სამართლის სუბიექტი მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებას მოეკიდება პასუხისმგებლურად, ესე იგი, ამ ვალდებულების აღსრულების შინაგანი მზაობით. აქედან გამომდინარე, ბრალის უკვე დადგენილი ფორმებიდან

სასამართლო აკეთებს უკუდასკვნას იმაზე, რომ იმ მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებას სუბიექტი მოეკიდა უპასუხისმგებლოდ, ესე იგი, ბრალეულად. მით უფრო, რომ მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებისადმი სუბიექტის უპასუხისმგებლო დამოკიდებულება გენეზისურად პირველია, რომელიც წინ უსწრებს, ჯერ ერთი, მართლზომიერი ქმედების ვალდებულების დარღვევას (ესე იგი, ქმედების მართლწინააღმდეგობას); მეორეც, სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას. ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაცია კი იწყება ქმედების შემადგენლობიდან, მეორე ეტაპზე ხდება ამ ქმედების მართლწინააღმდეგობის, ხოლო, მესამე ეტაპზე – სუბიექტის ბრალის დადგენა.

ამრიგად, ამკარაა, რომ დანაშაულთა თავიდან აცილების გამო სისხლის-სამართლებრივი ურთიერთობის ფორმაში სისხლის სამართლის სუბიექტს მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება ეკისრება, ხოლო ეს სუბიექტი, თავის მხრივ, მონოდებულია, ამ ვალდებულებას სახელმწიფოს წინაშე პოზიტიური პასუხისმგებლობის გრძნობით მოეკიდოს. აქ, როგორც ჩანს, სახეგა მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებისა და ამ ვალდებულებისადმი სუბიექტის პასუხისმგებლური დამოკიდებულების ერთიანობა. ეს ერთიანობა, ჯერ ერთი, სრულიად საკმარისია იმისათვის, რომ სისხლის სამართლის სუბიექტმა მართლზომიერი ქმედება ჩაიდინოს და ამ ქმედებით შექმნას მართლწესრიგი.¹³ მეორეც, ქმედების შემადგენლობის ფაქტიდან უკუდასკვნის წესით გადავიდეს იმ სისხლისსამართლებრივ ურთიერთობაზე, რომელიც წინ უსწრებდა ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას, ესე იგი, როცა სისხლის სამართლის სუბიექტს მართლზომიერი ქმედების ვალდებულება დაეკისრა. თუ სუბიექტს ხელს არაფერი უშლიდა, რომ მართლზომიერი ქმედება

13 იხ. ნაჭყებია გ., 2015. პრაქტიკული რეკომენდაციები საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის ზოგად ნაწილში. თბილისი, გვ. 232.

ჩაედინა, მაშინ სასამართლო აკეთებს რედუქციულ უკუდასკვნას, რომ ქმედების ეს შემადგენლობა განხორციელებულია მართლსაწინააღმდეგოდ. მეორე მხრივ, თუ სუბიექტს ხელს არაფერი უშლიდა, მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებას მოჰკიდებოდა უპასუხისმგებლურად, მაშინ ქმედების აღნიშნული შემადგენლობა განხორციელებულია ბრალეულად, ესე იგი, მართლზომიერი ქმედების ვალდებულებისადმი უპასუხისმგებლო დამოკიდებულების შედეგად.¹⁴ ამ უპასუხისმგებლობის ანუ ბრალის ხარისხი განზრახვის ან გაუფრთხილებლობის ფორმით უკვე გამოძიების ეტაპზე იყო დადგენილი. გამოდის, რომ ბრალის ფორმები სასამართლოს ბრალზე დაჰყავს. ეს ის გამონაკლისი შემთხვევაა, როცა ფორმა შინაარსზე დაყვანილი, მაშინ, როცა, პირიქით, ფორმას შინაარსი განსაზღვრავს. ეს ბუნებრივიცაა, რადგან ბრალი გენეზისურად წინ უსწრებს ბრალის ფორმებს, რომლებიც რედუქციის წესით ბრალზე დაიყვანება.

14 იხ. ნაჭყებია გ., 2015. სახელმწიფო ხელისუფლება-თა განაწილების მიხედვით ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციის პრობლემები, „სახელმძღვანელო წინადადებები სისხლის სამართლის საქმეზე განაჩენის ფორმის, მისი დასაბუთებულობისა და ტექსტის სტილისტური გამართულობის თაობაზე“, თბილისი, გვ. 173-176.

ცხადია, სისხლის სამართლის ნორმის შეფარდების პრობლემა ზემონათქვამით კი არ ამოიწურება, რადგან სისხლის სამართლის ნორმის შეფარდების პრობლემა მხოლოდ მაშინ დგება, როცა სამართლის სუბიექტმა სამართლის ნორმის მოთხოვნა ნებაყოფლობით არ შეასრულა. მაშასადამე, სამართლის ნორმის მოთხოვნა მოცემულ შემთხვევაში მართლწესრიგად არ იქცა, რის გამოც ნორმის მოთხოვნის დამრღვევი სახელმწიფოსთან სამართლებრივი ურთიერთობის გარეთ აღმოჩნდა. ეს, ჩვენი აზრით, თავისებურად ასაბუთებს ჰეგელის იმ ცნობილ დებულებას, რომ დანაშაული სამართლის უარყოფაა,¹⁵ ხოლო სასჯელმა უნდა უარყოს დანაშაული.¹⁶ მაგრამ ამ მიმართებით წარმოქნილ პრობლემებს შემდგომ უფრო ღრმა გამოკვლევა სჭირდება.

15 ჰეგელი, 1962. ლოგიკის მეცნიერება. თბილისი, გვ. 364.
 16 Гегель, 1990. Философия права. М., стр. 145

APPLYING THE LEGAL NORM AND THE PROBLEM OF ITS METHODS

Guram Nachkebia

*Doctor of Law, emeritus, Academician of the Academy
of Sciences of Georgia, a member of the Union of Law Scientists*

KEY WORDS: Action, Judge, Norm

RESUME

In the current article the problems of applying legal norm and its methodology are discussed. It is proved that the legal norm enters the legal order in the form of the legal relations. The subject of law is obliged to act lawfully and shall address this obligation with due responsibility. Unfortunately, the subject of law often breaches the obligation to act lawfully and does not treat this obligation with due responsibility, that is culpably. For this reason the problem arises: the court conforms that legal norm to the offender which the subject of law have not fulfilled voluntarily. There exist several methods for applying the legal norm: deduction that is moving from the general to concrete, induction, i.e. concluding from concrete towards general; reduction – that is deriving from outcome towards the basis, when the court makes a retroactive conclusion from the composition of omitted act, that means the subject of law could act lawfully and taken responsibility for the obligation, therefore he/she acted unlawfully and culpably.

NOTES:

1. Radjbruk G., 2004. Philosophy of Right. M., p. 195. (In Russian)
2. Ibid. p. 100.
3. Ibid. p. 94.
4. Ibid. p. 95.
5. Tkesheliadze G., 1975. Judicial practice and criminal law. Tbilisi, p. 53-54. (In Russian)
6. Ivin A., 1970. Basis for the assessment logic. MSU, p. 222. (In Russian)
7. Burjaliani A., 2012. Philosophy of Right. Tbilisi, p.80. (In Georgian)
8. Ibid. p. 89.
9. Tsereteli S., 1965. Dialectic logic. Tbilisi, p. 621. (In Georgian)
10. Savaneli B., 1977. Theory of Law. Tbilisi, p. 178. (In Georgian)
11. Unfortunately Russian tradition regarding the study of so called “legal responsibility” is still not coinciding the methodology arising from the idea of positive responsibility that is why responsibility is only negative here, i.e. evolved from the committed offence. For instance, D. Lipinski tries to generalize the tradition of almost half century for the methodology of studying the legal responsibility, according to which it is quasi possible to research the legal responsibility for the offence in abstraction from the philosophical category. The author does not deny that there exists the idea of positive responsibility, but this idea is not included in the scope of current article (D.A. Lipinskii, Concepts of legal responsibility for the offence in the national jurisprudence, “Legal Studies” 2015, #1, p.58 (In Russian)). For this reason the author has no other way but to prove that being responsible is the obligation of the offender (Ibid. p. 51). On one hand, the person committing crime is not personally obliged to take on himself/herself the responsibility, but the court is eligible to impose this responsibility. On the second hand, as the obligation is the element of the relationship, the author has to align the categories of responsibility and relationship and to prove again the false idea of the material-legal relationship because of the offence, where the committing crime takes the offender outside from the legal relationship with the state to the legally free area, as it is understood in the “Philosophy of Right” according to Hegel.
12. Tsereteli S., 1965. Dialectic Logic. Tbilisi, p. 592. (In Georgian)
13. See: Nachkebia g., 2015. Practical recommendations for the general part of the Criminal Code of Georgia. Tbilisi, p. 232. (In Georgian)
14. See: Nachkebia G., 2015. “Problems of qualification of the action as a crime according to the distribution of the state governance, “Guidelines on the form of the judgment on criminal case, its justification and stylistic coherence of the text.” Tbilisi, p. 173-176. (In Georgian)
15. Hegel, 1962. Science of Logic. Tbilisi, p. 364. (In Georgian)
16. Hegel, 1990. Philosophy of Right. M., p. 145. (In Russian)